بودجه ملی برای احیای تالاب هامون ابلاغ نشده است

ذوالفقاری- هنوز بودجه ملی برای احیای تالاب هامون به استان ابلاغ نشده است. «غلامرضا مالکی» رئیس سازمان مدیریت و برنامه ریزی سیستان و بلوچستان به خبرنگار ما گفت: سند احیای تالاب هامون در شورای برنامه ریزی استان مصوب شده است و بر اساس آن اعتباراتی اختصاص می یابد. با توجه به سند اقدام هایی که انجام و بر اساس وظایفی که در سند برای هریک از دستگاه ها تعریف می شود، اعتبار استانی به آن ها اختصاص می یابد.

مرثیه برای هامون

یادداشت

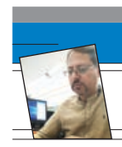

مجتبی نوریان
international@khorasannews.com

پوسته تکه تکه هامون!

نسیم خوشی که از پهنه اش بلند می شد و در فضا می‌پیچید، هوایی مطبوع را نه تنها برای اطرافیان بلکه تا دور دست ها برای ساکنان سیستان به ارمغان می برد تا در گرمای تابستان، خنکای هوایش، طراوتی برای مردم منطقه باشد. کولری طبیعی که خداوند حکیم برای مردمان این سرزمین تعبیه کرد تا آب و آفتاب در دل کویر، منشأ رزقی باشد و اهالی اش هم از نعمت روزی برخوردار باشند و هم از طبیعت و هوای مطبوعش.

اما ورق برگشت و قهر طبیعت و دست اندازی انسان، پهنه ای لطیف و آبی را به دشتی خشک و خشن تبدیل کرد دشتی که زمانی بادهای گرم و توفان های ۱۲۰ روزه سیستان را به نوازش خود وا می داشت و رمق از آن می گرفت تا به نسیمی ملایم و خنک برای ساکنان تبدیل شود. دریاچه و تالابی مهربان و با وفا که همه اش نعمت بود از آینه بودن برای آسمان آبی و مامنی برای ماهیان تا زیستگاهی که پرندگان مهاجر را به سوی خود می خواند. هامون جذاب و دل فریب، ایستگاهی می شد برای حواصیل ها تا در مسیر کوچشان، بال پر زدن و یارای پیش رفتن نداشته باشند و مهمان آب و ماهیانش شوند و به حق هم که چه سفره میزبانی پهن می کرد برای مهمانان.

هامون، سفره مردمانش را نیز پر داشت از ماهیان فراوانی که جولانشان در پهنه آبیش، چشم ها را خیره و قلاب ها را روانه آب می کرد تا دعوت از صیادان برای کسب روزی حلال. روزی فراوانی که هر آن چه قایق و تور صیادی به دل آب هایش می زد خالی بر نمی گشت و این یعنی خوان پر برکتی که خداوند برای مخلوقاتش پهن کرده است.

نی و علف های روییده در تالاب هم روزی حیواناتی بود که یا اهلی مردمانش بودند یا جزئی از حیات وحش تا زندگی در این دیار در جریان باشد. سرزندگی و نشاطی که اهالی خطه کویری سیستان را چون سرسبز نشینان خطه های شمال راضی نگه می داشت و هر روز شاکر نعماتی بودند که خالق برایشان در نظر گرفته بود. اما هامون چه شد؟ تالابی که چنین بود در این سالیان حالی بیمار دارد و البته امسال، مرگ را پیش رویش می بیند! مرگی تدریجی که طی این مدت رمق از آن گرفت و مدت هاست مردمانش، شاهد جان دادن آن هستند. سال هاست بر بالین اش دست به دعا بر می دارند تا شاید دل آسمان بشکند و اشک اش جاری شود. سال هاست مرثیه سر می دهند تا آسمان را به گریه وادارند و دوای درد هامون را بر لب های تفدیده اش روان سازند اما چه سود...

در این مدت، اهالی سیستان نیز هم نوا با هامون، رمق از کف می دهند و حالی نزار دارند، حالی که بهبودیش به بهبودی تالاب وابسته است و اگر هامون، حالش دگرگون شود ساکنانش نیز سرمست آن خواهند شد. در این میان، هامون نشینانی، به ناچار ترک دیار کردند تا ماتم نشین مرگ یار و همیار خود نباشند. آنانی که هجرت را بر ماندن ترجیح دادند تا بیش از این پوسته پوسته شدن هامون را نبینند و خود نیز به سرنوشت اش دچار نشوند. اما هنوز معدود افرادی هستند که یا به اجبار یا امیدوار به حیات مجدد تالاب، ترک دیار نکردند و ماندند چشم بر زمین تا دوباره تصویر زیبای آسمان را در آن ببینند. نشسته اند تا جریان آب، آنان را به حرکت وا دارد و دوباره سمت و سوی قایق بگیرند و به دل هامون بزنند، تور پهن کنند و ماهی بگیرند، علف بچینند و بر تعداد دام ها بیفزایند، پذیرای مهمانان و گردشگران باشند و...

در آن صورت است که سیلی بادهای داغ بر پهنه خشک زمین، دوباره در آغوش هامون، نسیمی لطیف و خنک خواهد شد، پوسته های خشکیده و کنده کنده شده زمین و پوست زمخت دست و صورت آفتاب خوردگان کویر هامون، لطیف و شاداب خواهد شد، فریاد شادی و بازی کودکان در فضا خواهد پیچید، حواصیل ها و پرندگان مهاجر، آواز سر خواهند داد، گردشگران زیادی در کنار هامون به تفریح و گرفتن عکس یادگاری خواهند پرداخت و... و این یعنی حیات مجدد هامون و هامونیان!

و اما

هامون که عنوان سومین دریاچه بزرگ ایران و هفتمین تالاب بین المللی جهان را یدک می کشد، منشأ آبی برای منطقه و ساکنان آن و ذخیره گاهی زیست کره محسوب می شود و حیات خود را از هیرمند می گیرد. جدایی هرات از ایران در سال ۱۸۷۵ میلادی و ممانعت افغانستان از جاری ساختن هیرمند که در هر دو کشور جریان داشت، سرآغاز موضوع حق آبه ای شد و پس از سال ها کش و قوس بالاخره توافق نامه ای در سال ۱۳۵۱ میان نخست وزیران وقت دو کشور در کابل امضا و بر اساس آن سهم ایران از هیرمند، برای دریاچه هامون سالانه ۸۵۰ میلیون متر مکعب تعیین شد.

شهرکی- پرواز حواصیل ها، پرستوها و فلامینگوها، پرندگان آبزی و کنارآبزی سال هاست که دیگر در سیستان دیده نمی شود. دیگر خبری از پرستوهایی نیست که با آغاز فصل بهار به تالاب هامون مهاجرت و چند صباحی روی بام خانه سیستانی ها لانه ای کوچک درست می کردند و شادی می آفریدند. زیرا هامون سال هاست که آن ها را به مهمانی خود فرا نخوانده است. سال هاست که آبی ندارد برای میزبانی از این پرندگان، اگر چه ممکن است دسته های کوچک فلامینگو و حواصیل در سیستان دیده شود اما به دلیل خشکی هامون مسیر خود را کج می کنند و به جایی می روند که آبی باشد و آبادانی. هامون دیگر حتی برای مردم خود هم آبی ندارد. زمین های کشاورزی خشک، تورهای صیادان در گوشه منازل به دیوار آویخته و قایق های صیادی در ساحل خشکیده هامون رها شده است! تازیانه های قهر طبیعت بر پیکره تالاب هامون همچنان ادامه دارد و گویا تمامی ندارد. خشکسالی، تغییر اقلیم، دخالت های انسان و... در تبدیل شدن این تالاب به بیابان برهوت بی تاثیر نبوده است.

■ **مرگ هامون؛ مرگ کشاورزی و دام داری سیستان**

یکی از اهالی سیستان که در زهک زندگی می کند به خبرنگار ما می گوید: ۲۰ سال از خشکسالی سیستان می گذرد و در این مدت مردم زیادی به شهرهای دیگر مهاجرت کرده اند. زمین های زیادی خشک شده و بسیاری از دام ها نیز بر اثر بی آبی تلف شده است. به دلیل وزش بادهای ۱۲۰ روزه منطقه، توفان های شدید گرد و غبار ایجاد می شود که زندگی را برای ساکنان سخت تر کرده است. «غلامحسن. ش» بیان می کند: چند هکتار زمین و تعدادی گاو و گوسفند دارم. در سال های اخیر، نتیجه کشاورزی ام فقط نیاز خانواده را تامین می کرد و می توانستم علوفه دام هایم را بکارم اما با بی آبی شدید امسال و خشک شدن کامل تالاب هامون و نبود سیلاب های بهاری، زمین هایم خشک است و علوفه ای برای دام ندارم و تعداد زیادی از دام هایم از بین رفته است. وی ادامه می دهد: در همه این سال ها به چوپانی و کشاورزی مشغول بودم. به دلیل توفان های گرد و غبار هر دو چشم ام دچار آسیب شد که مجبور شدم برای جراحی و درمان به زاهدان بروم و هر دو چشم را جراحی کنم. اما بیماری چشمانم پس از بازگشت به زهک به خوبی رفع نشد زیرا وزش توفان های شن همواره ادامه دارد. یکی دیگر از روستاییان سیستان که با کار کردن با وانت بار امرار معاش می کند، می گوید: پدرم باغ چند هکتاری انگور یاقوتی داشت که به دلیل خشکسالی، باغش از بین رفت و برای امرار معاش خانواده مجبور به خرید وانت بار و کار کردن با آن شدم. در سیستان وانت بارها و تاکسی ها به وفور دیده می شود زیرا بسیاری از مردم که شغل آن ها صیادی، کشاورزی و دام پروری بوده بر اثر خشک شدن تالاب هامون و قطعی جریان آب شغل خود را از دست داده و به مسافرکشی یا کار با وانت بار روی آورده اند. «احمد. ر» خاطرنشان می کند: بسیاری از افرادی که توانایی مالی داشتند و می توانستند در زاهدان و دیگر شهرهای بزرگ کشور خانه ای خریداری کنند مهاجرت را به ماندن ترجیح دادند. در شهرستان های سیستان خانه ها و مغازه های زیادی به قیمت های پایین به فروش می رسد و شهروندان چون هیچ امیدی به بازگشت دوباره ندارند همه سرمایه خود را به پول نقد تبدیل می کنند و از سیستان می روند. وی اظهار می کند: برخی دیگر هم اندک پولی جمع کردند و با خرید وانت بار، تاکسی یا خودروی شخصی اقدام به مسافرکشی و باربری و از این راه امرار معاش می کنند که به دلیل تعدد تاکسی ها و خودروها درآمد چندانی عایدشان نمی شود. معیشت بسیاری از مردم به تالاب هامون وابسته بود و خشکی آن سبب از بین رفتن مشاغل شده است.

■ **نیاز آبی هامون بیش از ۱۰ میلیارد مترمکعب است**

مدیر کل حفاظت محیط زیست سیستان و بلوچستان در این باره به خبرنگار ما می گوید: تالاب هامون پنج هزار و ۷۰۰ کیلومتر مربع وسعت دارد که سه هزار و ۷۰۰ کیلومتر مربع در خاک ایران است. اگر چه سهم بیشتری از آن داریم اما آخرین حلقه حوضه آبریز در اختیار ما و ۹۰ درصد حوضه آبریز در افغانستان است. در دو دهه اخیر خشکسالی زیاد و وارد نشدن آب سبب خشکی تالاب شده است. دکتر «نیره پورملایی» بیان می کند: معیشت مردم به تالاب هامون وابسته است، به همین دلیل خشک شدن آن به بحران اجتماعی تبدیل شده است. حقابه دیپلماتیک هامون ۸۲۰ میلیون مترمکعب تعیین شده است، در حالی که نیاز آب هامون بیش از ۱۰ میلیارد مترمکعب است که هر سال باید یک سوم این میزان هم به آن وارد شود تا کارکردهای لازم را داشته باشد. وی ادامه می دهد: یکی از موضوع های مهم در حوزه تالاب، آبگیری کانون هایی است که مستعد بحرانی شدن است، حوزه سیستان قبل از خشکی هامون هم کانون های گرد و غبار داشت که شامل نیاتک، جزینک و شیله بود. چهار کانون فعال هم در داخل تالاب هامون وجود دارد. بستر خشک هامون صابوری در ایران و افغانستان، حد فاصل هامون صابوری و پوزک، جنوب و جنوب شرق هامون پوزک در افغانستان و جنوب هامون هیرمند در شیله کانون های فعال حوزه تالاب هامون هستند. وی تصریح می کند: سال ۲۰۱۶ تالاب هامون به عنوان ذخیره گاه زیست کره ثبت سازمان یونسکو شد، زیرا بازندگی مردم ارتباط مستقیم دارد، این موضوع سبب شد افغانستان که پیش از این وارد مذاکره با ایران درباره تالاب هامون نمی شد در این زمینه وارد مذاکره شود و یکی از محورهای مذاکرات این دو کشور آب است. وی بیان می کند: در سفر معاون علمی و فناوری رئیس جمهور به سیستان و بلوچستان و بازدید از تالاب هامون بحران این تالاب به وضوح مشاهده و مقرر شد در قسمت هایی از هامون که اصلا آب به آن وارد نمی شود از روش های تطبیقی برای این مناطق استفاده شود که یک نمونه دریافت اعتبار کشت بیولوژیک از گونه های خاص تالاب در ۳۰۰ هکتار از اراضی آن است.

■ **هامون به طور کامل خشک است**

رئیس پژوهشکده تالاب هامون دانشگاه زابل هم در این باره به خبرنگار ما می گوید: تامین آب تالاب هامون وابسته به کشور بالادست است و برای این کار باید دیپلماسی قوی انجام شود و بزرگان و روسا در این باره به توافق برسند. تالاب هامون هیچ تغییری نسبت به قبل نداشته و به طور کامل خشک است. اگر چه پیش از این سند جامع احیای تالاب هامون تصویب و تدوین شد، اما تأثیری نداشت زیرا منبع آبی برای احیای این تالاب وجود ندارد، به همین دلیل کاری برای احیای آن نمی توان انجام داد. برای احیای تالاب هامون برنامه ای کلید نخورده و اتفاقی نیفتاده است. دکتر «احمد قرایی» می افزاید: امسال تالاب هامون باید خشکی را طی کند، مگر این که آبی وارد شود که آن هم بعید به نظر می رسد. یکی از تاثیرهای خشکسالی کاهش شدید تنوع زیستی در سیستان و تالاب هامون است که در آینده هم کمتر خواهد شد. خشکسالی به ویژه امسال سبب می شود تغییر اقلیم با سرعت بیشتری پیش رود. به گفته مردم ساکن سیستان در ۴۰ سال اخیر باد با سرعت ۱۶۰ کیلومتر بر ساعت نمی وزید اما حال این سرعت به کرات دیده می شود و این اتفاق سبب جا به جایی تل ماسه ها، ماسه بادی ها و گرد و غبار خواهد شد. وی بیان می کند: تعداد روزهای بادی به طور متوسط از ۱۲۰ به ۱۶۰ روز رسیده و ۴۰ روز بیشتر شده است. کانون های بحران در این مدت جا به جا شده و نقاط آن افزایش یافته است و خشکسالی و بی آبی امسال و وزش بادهای با سرعت ۱۶۰ کیلومتر بر ساعت تأثیرگذاری بیشتری دارد و گرد و غبار بیشتری ایجاد می شود. وی خاطرنشان می کند: تغییر توپوگرافی بستر تالاب، از بین رفتن زیستگاه های موجودات خاص تالاب با وزش باد که سبب رسوب گذاری برخی قسمت ها و خالی شدن قسمت های دیگر می شود نمونه دیگر آسیب های خشکسالی است. به علاوه پنج تا شش هزار خانوار نسبت به سرشماری سال ۹۰ و ۹۵ با استفاده از داده های مرکز آمار ایران از روستاهای حاشیه تالاب هامون، مهاجرت کردند که پیش بینی می شود تا سه سال آینده همین میزان مهاجرت رخ دهد. چون شدت خشکسالی افزایش یافته است. وی ادامه می دهد: حتی برای زنده نگه داشتن قسمت کوچکی از تالاب هامون در اطراف کوه خواجه به طور متوسط در سال ۲۰۰ تا ۳۰۰ میلیون متر مکعب آب نیاز است که این آب را نداریم. اگر ۲۵۰ تا ۳۰۰ میلیون متر مکعب آب به این قسمت تزریق شود، انتظار می رود در کل سال پهنه آبی داشته باشیم که خشک نشود.

یادداشت شفاهی

علیرضا کیخا- سرپرست فرمانداری هامون
international@khorasannews.com

تالاب هامون ۱۳ میلیارد مترمکعب آب نیاز دارد

تالاب هامون ۱۰ تا ۱۳ میلیارد مترمکعب آب نیاز دارد تا به روزهای باشکوه خود برسد و کاهش میزان نزولات آسمانی در افغانستان سبب شده است تا میزان آب رها شده به تالاب بسیار اندک باشد، به طوری که دیگر از تالاب هامون سرفراز خبری نیست.

برای تأمین آب شرب مردم در منطقه با چالش رو به رو هستیم. تا آخر سال گذشته فقط یک سوم آب برای زنده کردن قسمت هایی از تالاب هامون وارد این تالاب شد، اما با پیگیری های محیط زیست برای ماندگاری آب بیشتر دایک مرزی با سه میلیارد تومان هزینه ایجاد شد و دیوار مرزی که در بالادست نیمروز برای امنیت ساخته شده بود، تخریب شد تا قسمتی از مشکلات رفع شود و بیش از یک میلیارد و ۵۰۰ میلیون تومان اعتبار توسط اداره کل حفاظت محیط زیست و استانداری برای درختکاری و تثبیت شن های روان هزینه شده است.

منابع طبیعی استان نیز برای رفع مشکلات این حوزه هزینه کرده است که البته باید در حوزه آب نیز کمک هایی شود که برای انتقال آب از دریای عمان در بلند مدت به منظور تأمین آب شرب مردم استان و منطقه برنامه ریزی شد، اما استمرار خشکسالی و نبود بارش های آسمانی سبب شده است که یک منطقه آلوده کننده زیست محیطی به وجود آید و با خشک شدن بستر تالاب افزایش ریزگردها را در منطقه داشته باشیم.

چنان چه بخواهیم برای نجات تالاب هامون اقدام های موثری انجام دهیم و با کمک مردم و مسئولان استانی و کشوری بر قهر طبیعتی که نزدیک به ۲۰ سال با مردم منطقه اجین شده و امان آن ها را بریده است فائق آییم، با کمک مردم سراسر کشور باید شرایط ویژه ای در منطقه ایجاد کنیم و حداقل قسمتی از مشکلات را با تأمین علوفه و آب شرب کشاورزان و دام دار برطرف سازیم چرا که در این سال ها همه دارایی مردم نابود شده است.

اگر چه خدمات انجام شده در این سال ها به ویژه از سوی دولت برای رفع مشکلات منطقه قابل توجه بوده است اما باید دید که در آینده چه برنامه هایی از سوی مسئولان دنبال می شود، البته دولت بیش از پنج هزار میلیارد تومان برای انتقال آب با لوله به ۴۶ هزار هکتار از اراضی دشت سیستان هزینه کرده است و از طرفی توجه ویژه رهبری به مردم سبب دلگرمی آن ها شده است.

با وجود خدمات زیاد دولت به مردم منطقه برای رفع مشکلات خشکسالی و بی آبی، آن ها باید بدانند که حق مردم سیستان در زیر بیرق جمهوری اسلامی ایران این گونه زیستن نیست و باید شرایط بهتری برای آن ها فراهم شود.

گفت و گو

رئیس کمیسیون کشاورزی، آب و منابع طبیعی مجلس:

بدون آب نمی توان برای احیای تالاب هامون کاری انجام داد

شهرکی- مهم ترین اقدام برای احیای یک تالاب مانند هامون تأمین آب است و بدون آب هیچ کاری نمی توان انجام داد.

نماینده مردم سیستان در مجلس شورای اسلامی به خبرنگار ما گفت: با دولت به جمع بندی نهایی رسیدیم که در تعامل با افغانستان با راهبرد «یا همه چیز با هم یا هیچ چیز» برخورد شود.

«احمد علی کیخا» افزود: در سفر رئیس جمهور افغانستان به کشور بیانیه ای در نظر گرفته شد که افغانستان در آن زیر بار احیای هامون نرفت، به همین دلیل هم ایران آن را امضا نکرد. درباره افغانستان اگر تجارت، امنیت و... باشد حق آبه هامون و هیرمند هم هست و نمایندگان مجلس نیز در این باره اقدام می کنند و به دولت فشار می آورند.

وی بیان کرد: در سال های اخیر هامون در ادبیات مسئولان اجرایی کشور ورود کرد و در کنار ارومیه، هورالعظیم و شادگان مطرح شد. اولین بار است که برای هامون ردیف اعتباری تعریف و به عنوان ذخیره گاه زیست کره زمین ثبت شده و چندین بار نماینده مقیم سازمان ملل از تالاب بازدید کرده است.

وی ادامه داد: در کتاب دفتر عمران سازمان ملل درباره هامون و سیستان گفته شد و در محافل دانشگاهی دنیا به عنوان گزینه ای که با دخالت مردم، وضعیت آن ناگوار شده، مطرح است. هامون در ابعاد مختلف برنامه عمل دارد که در شورای برنامه ریزی استان مشخص شده است و هر دستگاهی باید وظیفه خود را انجام دهد.

وی تصریح کرد: مهم ترین اقدام برای احیای یک تالاب تأمین آب است و بدون آب هیچ کاری نمی توان انجام داد. رودخانه فراه و هیرمند دو منبع تأمین آب هامون هستند. در مسیر رودخانه فراه، دایک مرزی در بستر تالاب هامون زده شد که خطرناک و تخریبی است و مانع ورود آب از رودخانه فراه است. دایک باید به کل تخریب شود زیرا ایجاد هر مانعی برای تردد آب در بستر هامون از نظر فنی و مدیریت اکوسیستم های طبیعی تالابی کار خطایی است.

وی خاطرنشان کرد: منبع دیگر آب برای تالاب هامون رودخانه هیرمند است. وقتی برای شرب و کشاورزی آب کم است وارد چاه نیمه ها و اگر زیاد باشد وارد تالاب می شود.

نماینده مردم سیستان در مجلس شورای اسلامی گفت: دولت در حوزه های مختلف توسعه نگاه درستی به مشکلات سیستان از جمله آب، دریاچه هامون، فقر و موضوع های تجاری نداشت و باید پشتیبانی ها را برای آن قرار دهد.

وی گفت: اقتصاد غالب مردم سیستان بر دو محور کشاورزی، دام داری و تجارت مردم دو طرف مرز استوار بود. قطع آب هیرمند و بستن مرز، سیستان را با چالش بزرگی روبه رو کرد.

جدول متوسط [شماره ۷۱۴۲]

طراح جدول: مریم احمدی

افقی:
۱- اثری از ناصرخسرو- پیشکاران ۲- از انواع شعر- اصیل- فرکانس ۳- برهان- نظریه- نمایان ۴- اطوار- طبقه- نوعی پارچه لطیف ۵- بینش- بزرگی و ارجمندی- بخیه درشت- هوش و آگاهی- عمر ۶- موسس- توخالی- پرتو- معدنی ۷- تلخ- کماندو- درست و کامل- از سازهای زهی- تکیه بر پشتی ۸- دستپاچه- مسلک- کلمه تنبیه ۹- شفیره- ویزا- رهرو ۱۰- نوشته- از آثار کریمخان زند در شیراز- رسوا و بی آبرو ۱۱- خام- معلم

عمودی:
۱- فرمانده سپاه- ورطه ۲- مخترع تلفن- سحاب- گوشت آذری ۳- متکدی- اعلی ۴- عمل- لقبی اشرافی در اروپا- بیماری مهلک ۵- زادگاه رازی- تخت- همه ۶- بانگ- نخست ۷- اشاره به دور- داروی تزریقی- نت استمرار ۸- عظمت- دام- بهره و نصیب ۹- اندام- مقبول ۱۰- یار مهربان است فقط حروفش در هم ریخته- مقصود ۱۱- طلایی- پیشکش ۱۲- واکسن- سنگ طلق ۱۳- تَن- روسیاه مطبخ- زراعت با باران ۱۴- سودای ناله- اجرت- می دهند و رسوا می کنند ۱۵- منزل- توان ۱۶- برهنه- خدنگ- حیوان باوفا ۱۷- روز- ساز تیره- سازمان جاسوسی شیطان بزرگ ۱۸- حقه- وارد ۱۹- چای خارجی- آب ویران گر- از اقوام ایرانی ۲۰- برشته- خاموش

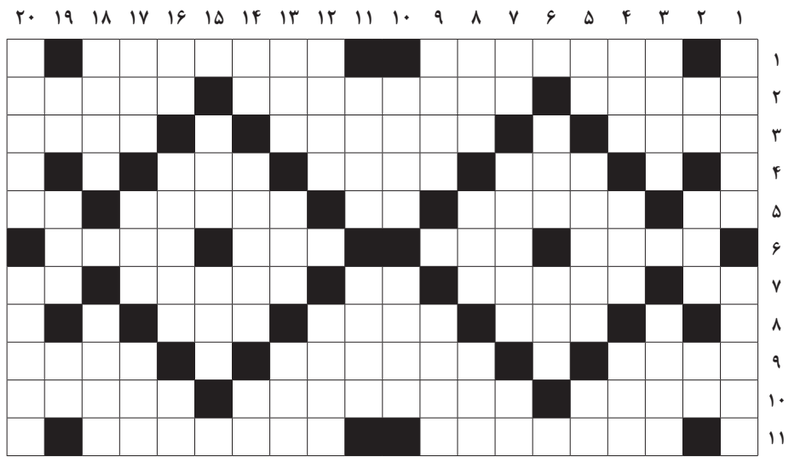

حل جدول شماره ۷۱۴۱

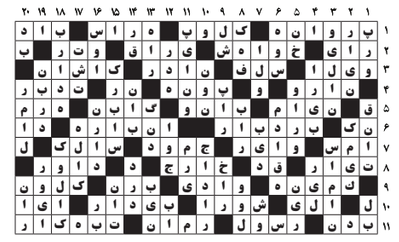

جدول سخت [شماره ۳۵۲]

طراح جدول: بیژن گورانی

افقی: ۱- تأیید کننده- از کتب اربعه شیعه تألیف شیخ طوسی- نور ماه ۲- کاسه زانو- فرق و اختلاف- نهایی- گناه و معصیت ۳- هدایت کننده- خوگرفته- باران تند و شدید ۴- صدا- صراف- امیدواری- پارسای کوه نشین ۵- سرطان خون- متنافر- فیلسوف آلمانی و نویسنده کتاب سپیده دم- به نفع او ۶- بی احترامی و بی ادبی- از بازی های گروهی- گلی آپارتمانی که تحمل نور مستقیم آفتاب را ندارد ۷- بوی رطوبت- مقر فرماندهی در ارتش- پشت سر هم- آن چه اتفاق می افتد ۸- دین رایج در هندوستان- از صور فلکی نیمکره جنوبی آسمان- خاندان رسول اکرم(ص)- رنگ تحریک اعصاب ۹- انبازان- تعلیق جنگی- صبا زمنزل... گذر دریغ مدار ۱۰- قطار- پرنده مهاجر- نوعی شیرینی بادامی- خوشحالی و سرور ۱۱- بی مذهب- سرمربی تیم ملی فوتبال نیجریه در جام جهانی ۲۰۱۸ روسیه- صورت اسامی.

عمودی: ۱- پیمانه- مخفی و پنهان ۲- مجموع دانه های پنبه و تارهای آن- شهری در چین- تکرار حرف دوازدهم ۳- بدون معطلی- خنجر کوچک ۴- دکان کوچک- دارای حرکت کسره ۵- پند- رونوشت ۶- نوعی انرژی- وسیله ای برای ردیابی کشتی و هواپیما ۷- طویل ترین رود فرانسه- طرح والگو- در خانه صاحبش شیر است ۸- حرف آزار دهنده- درگذشتن- سست و ناتوان ۹- از علوم بی پایه قدمایی از نوع شعبده- ماری بزرگ و بی زهر ۱۰- دیوار بلند و محکم- انتخاب ۱۱- ناشایست- میخ دوپا ۱۲- همسر حضرت موسی(ع)- کلاف افقی چهار چوب در و پنجره ۱۳- فرمان توقف- طایفه- چوبدستی رزمی ۱۴- رنج بی پایان!- پیکار- شتاب ۱۵- قسمت های آغازین- روشن و آشکار ۱۶- جایی که همگان در آن حضور دارند- شبان ۱۷- ضربه ای در تنیس روی میز- رتبه کارمندی ۱۸- بچه سگ- ادرار از کلیه به مثانه هدایت می کند ۱۹- طمع- درختچه ای هندی- زیر خاک پنهان کردن ۲۰- ریزه فلز- راهنمایی کردن.
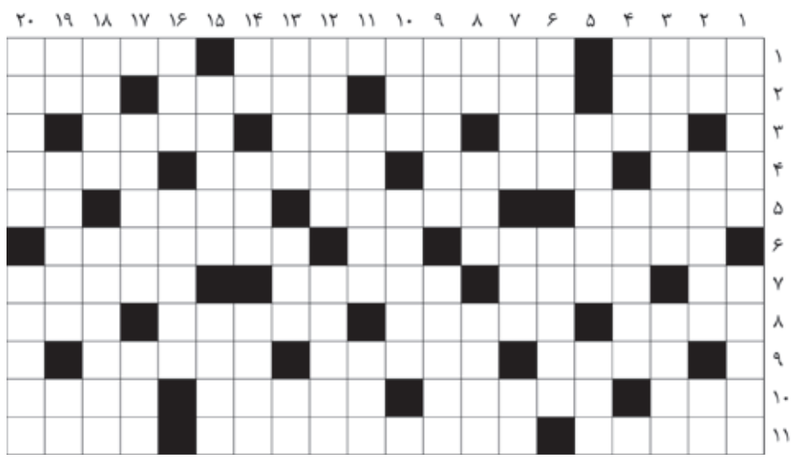
حل جدول شماره ۳۵۱